

International Journal of Original Educational Research

Research Article

ISSN: 3023-4778

Kabul Tarihi: 15.03.2024

**Okul Öncesi Öğretmelerinin Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının
Öğretmen ve Okuldan Kaynaklanan Nedenleri**

Eda KARAGEÇEN

edaseydik@hotmail.com

Orcid: 0009-0002-6826-4662

Ferhan BOZOĞLU

ferhanb20@gmail.com

Orcid: 0009-0003-6575-1550

Nursel GÜLAY KAYA

nurselkayagulay@hotmail.com

Orcid: 0009-0003-2603-9026

Figen ERDEN ARSLAN

erdenfigen437@gmail.com

Orcid: 0009-0004-5128-1997

Atıf: Karageçen, E., Bozoğlu, F., Gülay Kaya, N., Erden Arslan, F., (2024). Okul Öncesi Öğretmelerinin Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmen ve Okuldan Kaynaklanan Nedenleri. International Journal of Original Educational Research, 3(2), 31-46.

Özet

Eğitim sürecindeki temel unsurlardan biri, öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim kalitesidir. Bu ilişkinin niteliği, öğretmenin öğretim gayretlerini ve öğrencilerin akademik-sosyal başarılarını direkt olarak etkilemektedir. Dolayısıyla, öğretmenlerin bu ilişkiyi sağlıklı bir şekilde yönetme sorumluluğu, birey olarak yetişkin ve uzman olmalarıyla birlikte gelir. Sınıf içinde istenmeyen davranışlar, öğrencilerin çeşitli faktörlerden etkilenerek doğrudan veya dolaylı olarak öğrendikleri durumlar arasındadır. Bu istenmeyen davranışlar, okul, çevre, aile ve öğrencinin kişisel özelliklerinden kaynaklanabilir. Araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin hangi tür istenmeyen davranışlarla karşılaştıklarını ve bu davranışlarla nasıl başa çıktıklarını belirlemektir. Bu çalışmalar, öğretmenlerin sınıfta sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranışları tanımlamakta ve bu davranışlarla nasıl başa çıkacaklarını incelemektedir.

Sınıf yönetimi, öğrenci-öğretmen arasındaki sözlü etkileşimin ötesinde, kuralların belirlenmesi, öğrencilerin motivasyonunun sağlanması, fiziki ortamın düzenlenmesi, dersin işleniş yöntemlerinin belirlenmesi gibi birçok farklı alanı kapsar. Her yaş grubundaki öğrenciler, bu çok boyutlu ortama dikkatle tepki gösterir ve davranışlarını bu doğrultuda şekillendirir. Bu nedenle, öğretmenler davranışlarının ve uygulamalarının etkilerini ve olası sonuçlarını dikkatle düşünmeli ve buna göre kararlar almalıdır. Bu araştırmanın ana hedefi, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışlarının öğrencilerin davranışları üzerindeki etkilerini araştırmaktır.

Eğitim kurumlarının başarılı bir şekilde hedeflerine ulaşabilmesi için, uygun bir sınıf ve okul düzeninin kurulması ve sürdürülmesi çok önemlidir. Bununla birlikte, bu düzenin uygulanmasında bazı zorluklar ortaya çıkabilir. Bunlardan biri, öğrencilerin öğretmenlerle ve okulun kendisiyle ilişkilendirilen kötü davranışlarıdır. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin ve öğretmenlerin istenmeyen davranışlarının belirli öğretmen ve okul faktörlerinden ne ölçüde etkilendiğini belirlemektir. Araştırmanın verileri, 1101 lise öğrencisi ve 381 öğretmen tarafından doldurulan anketler yoluyla elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistikler kullanılmış olup, sonuçlar öğrenci davranışlarının belirli öğretmen ve okul faktörleriyle güçlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Sınıf Yönetimi, İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Başa Çıkma Yöntemleri.

Reasons for Preschool Teachers' Unwanted Student Behavior in the Classroom Originating from the Teacher and the School

Abstract

One of the key elements in the educational process is the quality of interaction between student and teacher. The quality of this relationship directly affects the teacher's teaching efforts and the students' academic-social success. Therefore, teachers' responsibility to manage this relationship in a healthy way comes with their being adults and experts as individuals. Unwanted behaviors in the classroom are among the situations that students learn directly or indirectly by being affected by various factors. These undesirable behaviors may arise from the school, environment, family and personal characteristics of the student. The aim of the research is to determine what kind of undesirable behaviors preschool teachers encounter and how they deal with these behaviors. These studies identify undesirable behaviors that teachers frequently encounter in the classroom and examine how to deal with these behaviors.

Classroom management covers many different areas beyond the verbal interaction between student and teacher, such as determining the rules, motivating students, arranging the physical environment, and determining the teaching methods of the lesson. Students in all age groups react carefully to this multidimensional environment and shape their behavior accordingly. Therefore, teachers should carefully consider the effects and possible consequences of their behavior and practices and make decisions accordingly. The main goal of this research is to investigate the effects of preschool teachers' undesirable behaviors in the classroom on students' behaviors.

In order for educational institutions to successfully achieve their goals, it is very important to establish and maintain a suitable classroom and school order. However, some difficulties may arise in the implementation of this scheme. One of these is the bad behavior of students associated with teachers and the school itself. The purpose of this study is to determine to what extent students' and teachers' undesirable behavior is affected by specific teacher and school factors. The data of the research was

obtained through surveys filled out by 1101 high school students and 381 teachers. Descriptive statistics were used to analyze the research data, and the results show that student behavior is strongly related to certain teacher and school factors.

Key words: Classroom Management, Unwanted Student Behaviors, Coping Methods.

Giriş

Okul öncesi öğretmenleri, öğrencileri belirlenen hedeflere ulaştırmak adına pek çok zorluğa göğüs germek zorunda kalabilirler. Bu engeller, aile, çevre, okul ve öğrencinin kişiliği gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Bu durum, öğrencinin istenen davranışları kazanmasını engelleyebilir ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına yol açabilir. Okul öncesi öğretmenleri, istenmeyen davranışlarla başa çıkma konusunda takındıkları tutumun yanı sıra bu durumları yönetme konusundaki stratejileriyle de ön plana çıkarlar.

Okul öncesi öğretmenleri, sınıfta en sık karşılaştıkları sorunların başında istenmeyen öğrenci davranışları gelir (Alkaş, 2010: 8). Okul öncesi öğretmenlerinin, derslerde istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için önemli bir zaman harcarlar. Bu sorunun azaltılması ve çözülmesi için, istenmeyen davranışların kökenleri ve uygun çözümlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Araştırmada ele alınan değişkenler arasında cinsiyet, hizmet süresi, mezuniyet alanı, sınıf büyüklüğü ve öğrenci yaşları gibi faktörler bulunur ve bu faktörler öğretmenlerin sınıf içi disiplin kurma stratejilerine önemli katkılarda bulunabilir. Bu değişkenlerin, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve eğitim araştırmacılarına ön bilgi sağlayarak düşünce süreçlerine ve yeni fikirlerin geliştirilmesine yardımcı olduğu ifade edilebilir.

Eğitim örgütleri, temel olarak eğitsel hedeflere odaklanarak varlık gösterir. Bu hedeflerin etkili ve yeterli bir şekilde gerçekleştirilmesi, uygun ortamların oluşturulmasına bağlıdır. Okul ve sınıflarda düzenin sağlanması, eğitsel etkinliklerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine hizmet eder. Ancak, çeşitli etkenlerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları, bu düzeni olumsuz etkileyebilir.

Eğitim kurumlarının çabalarına rağmen, aile, çevre, öğrenci ve öğretmen gibi faktörlerden kaynaklanan sorunlar, okul ve sınıf düzenini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuz durumların belirleyici etkenleri arasında öğretmen ve okula bağlı nedenler önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışma, özellikle bu iki etkenin neden olduğu olumsuz durumları incelemekte ve çözüm önerileri sunmaktadır.

İstenmeyen Davranışların Nedenleri

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yol açan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu davranışlar, öğrencinin kişilik özelliklerinden kaynaklanabileceği gibi, çevresel etkenlerin de bir sonucu olabilir. Bununla birlikte, sınıf atmosferi, dersin içeriği ve öğrencinin geçmiş okul deneyimleri gibi okul içi faktörler de bu davranışları etkileyebilir. Öğrencilerin davranışlarını anlamak ve yönetmek için, hem okul dışı hem de okul içi etkenlerin dikkate alınması önemlidir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, öğrencilerin davranışlarını anlamak ve olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmak için dikkatlice ele alınmalıdır (Erden, 2014, 38).

Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler

Toplumsal çevrenin, öğrencilerin davranışlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde şekillendirmedeki etkisi büyük bir öneme sahiptir. Her çocuk, içinde bulunduğu çevrenin özelliklerini kendi davranışlarına yansıtarak bu etkiyi gösterir. Bu nedenle, çocuklar yaşadıkları çevrede tanık oldukları davranışları örnek alır ve bu davranışları kendi yaşantılarına entegre etmeye başlarlar. Erden (2014, 42), öğrencinin davranışlarını etkileyen en kritik kurum ve grupların aile, akran grubu ve okul olduğunu vurgulamaktadır.

Başarı durumundan kaynaklanan sorunlar, öğrencilerin derse olan ilgi düzeyi ve sınıf içi davranışlarını etkileyebilmektedir. Başarılı öğrenciler genellikle derse aktif katılım gösterir,

öğretmenden daha fazla söz hakkı isteyebilir ve hatta teneffüs dönemlerinde bile eğitim faaliyetlerine devam etme isteği taşıyabilirler. Bu öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilemesi nadiren görülür. Öte yandan, başarısız öğrenciler, öğretmenin anlatılan konuyu anlayamayacaklarına inandıkları için istenmeyen davranışlara yönelebilirler. Bu durumda, öğretmenin bu öğrencileri sorularla veya farklı öğretim yöntemleriyle daha fazla dahil etmemesi, olumsuz davranışları teşvik edebilir (Arslandoğan, 2017: 13).

Aileden Kaynaklanan Nedenler

Aile, toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilen en etkili unsurdur. Çocuk, aile içinde edindiği olumlu alışkanlıkları okulda da sergileyerek istenilen davranışları geliştirir. Bu nedenle, toplum içinde olumlu davranışlara katkıda bulunarak genel huzura önemli bir destek sağlar. Ailenin çocuk eğitiminde önemli bir rolü vardır, çünkü çocuğun ilk eğitimi genellikle aile içinde başlar. Sarıtaş (2005, 57) tarafından belirtildiğine göre, anne ve babaların davranışları çocuklarda davranış bozukluklarına yol açabilir ve bu davranışlar kontrolsüz ve kontrollü olarak iki kategoriye ayrılabilir. Bağırırma, hükmetme, aşağılama, alay etme, ihmal etme, eleştirme, azarlama ve fiziksel saldırı kontrolsüz davranışlara örnektir. Kontrollü davranışlara ise şımartma, aşırı düşkünlük, ürkeklik ve korkaklık, mükemmeliyetçilik ve istenmeyen davranışları onaylama örnekleri verilebilir.

Çocukların davranışları, hayatlarına ilk adımlarını attıkları aile ortamında şekillenir. Ancak, zamanla çocuklar büyüdükçe, akran gruplarıyla olan etkileşimleri de hayati bir öneme sahip olmaya başlar. Bu süreçte, ailede edinilen davranışlar ve alışkanlıklar, çocuğun arkadaş çevresi tarafından etkilenebilir. Çocuk, hem olumlu hem de olumsuz yönde arkadaşlarından etkilenme potansiyeline sahiptir. Ailede öğrenilen olumlu davranışlar, çocuğun kötü davranışlara meyilli arkadaş çevresinde dönüşebilir. Dolayısıyla, çocuğun davranışlarını belirleyen önemli bir etken akran grubudur.

Ailenin, öğrenciyle nasıl iletişim kurması gerektiğini bilmemesi veya öğrencinin sorunlarına rehberlik konusundaki bilgisinin eksik olması, istenmeyen davranışlara yol açabilir. Mutsuz ve huzursuz bir aile ortamından gelen öğrenci, bu duygularını sınıfa taşıma eğilimindedir. Aile, çocuklarının sağlıklı iletişim kurmasını arzuluyorsa, bu beceriyi kendi içinde önce kurmalıdır. Ek olarak, evde öğretmenle ilgili yapılan olumsuz değerlendirmeler, çocuğun öğretmene güvenini zedeler. Aile tarafından sürekli eleştirilen bir öğretmeni benimseyemeyen çocuk, öğretmene karşı güvensizlik duyabilir. Bu durumun başka bir boyutu ise, olumsuz eleştirilere maruz kalan bir öğretmenin sınıftaki tutumu olabilir. Aile, öğretmenle doğru iletişim kanallarını kullanmazsa, bu kopuk ve düzensiz iletişim öğretmen-öğrenci ilişkisini önemli ölçüde etkileyebilir. Bu nedenle, bazen öğrencinin öğretmenle iletişim kuramaması, aslında öğretmen ve aile arasındaki iletişimsizlikten kaynaklanabilir.

Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler

Öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışları bazen öğrencilerin olumsuz davranmasına neden olabilir. Öğretmenlerin rol belirlemesi, öğrenci davranışlarını etkileyen bir problem kaynağı olabilir. Örneğin, öğretmenin belirlediği ideal öğrenci tipine uygun davranışlar ve faaliyetler, öğrencilerin kendilerine bir rol biçmelerine neden olabilir. Gelenekçi bir yaklaşım benimseyen bir öğretmen, sınıfta kontrollü elinde tutmak ister ve öğrencilerin konuşma ve hareketlerini kısıtlamak için sıkı kurallar uygular. Bu öğretmen, öğrencilerin öğrenme zorluklarıyla karşılaştığında bunun nedenini öğrencilerin çaba göstermemesi olarak görür. Bu tip öğrencilere karşı cezalandırıcı bir tutum sergileyerek sorumsuz davranışları düzeltmeye çalışır (Arslandoğan, 2017: 13).

Öğrenci davranışlarını etkileyen faktörlerin arasında, bazı durumlarda öğretmenlerin rolü de önemli bir yer tutmaktadır. Küçükahmet (2005, 191), sınıf içinde istenmeyen davranışlara neden olan öğretmen kaynaklı faktörleri şu şekilde sıralamıştır. Birincisi,

öğretmenin öğrencinin davranışlarına uygun tepki vermemesi olarak belirtilir. Ardından, öğretmenin doğru davranışları ödüllendirmemesi faktörü gelmektedir. Ayrıca, öğretmenin beklentilerinin öğrencinin yeteneklerine uygun olmaması da önemli bir etkidir. Öğrencilere yeterince hoşgörü göstermemek, bir başka etkili faktördür. Bununla birlikte, öğrencilere istenen davranışları model olarak sergileyememek de önemli bir noktadır. Son olarak, öğretmenin sınıftaki uygun olmayan davranışları genellikle ceza ile kontrol etmesi de istenmeyen davranışların sebeplerinden biridir.

Öğretmenlerin hazırlıksızlığı, istenmeyen davranışların temel nedenlerinden biridir. Örneğin, ders planındaki değişiklikler, zamanında ders başlamaması, öğrencilere eşit davranmama, materyallerin zamanında hazırlanmaması, gereksiz uzun film gösterimleri, rutin işlerin ihmal edilmesi (kalem açma, kâğıt dağıtma vb.), disiplinle ilgili sorunların aşırı derecede zaman alması gibi durumlar bu hazırlıksızlıktan kaynaklanabilir.

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yol açan bir dizi neden bulunmaktadır. Bunlar arasında, çocukların içinde buldukları sıkılganlık ve duygularını bastırma eğilimleri, güçsüzlük hissi, düşük beklentilerin etkisi, başarısızlık duygusu, kişisel gururun eksikliği, ilgi ve motivasyonun yetersizliği ve öğrencinin başarıya ulaşmamış olmasından kaynaklanan duyumsamalar yer almaktadır (Gordon 2001'den aktaran Balay, 2015, 80).

Öğrenci davranışının istenmeyen yönde gelişmesinin birkaç nedeni arasında öğretim araçlarının yanlış seçilmesi veya etkili bir şekilde kullanılmamasıdır. Bir öğretim programı, dersin verimli ve etkili bir şekilde geçmesini , öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmayı amaçlar. Seçilen öğretim yöntemi, öğrencilerin derse daha fazla ilgi duymalarını ve aktif katılımını teşvik etmelidir. Bu sayede, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını azaltmak ve öğrenme süreçlerini daha etkili bir şekilde yönlendirmek mümkün olabilir. Ancak, öğrencilerin sürekli olarak pasif bir rolde dinleyici veya izleyici konumunda olmaları, zamanla sıkılma ve istenmeyen davranışlara yol açabilir. Bu durumda, dersin monoton bir şekilde aynı metod ve tarzda işlenmesi, öğrencilerin motivasyonunu düşürebilir ve istenmeyen davranışları teşvik edebilir (Çelik, 2018: 15).

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başa Çıkma Yöntemleri

Öğretmenin istenmeyen davranışlara verdiği tepkiler, bu davranışları ya istenilen yönde düzeltebilir ya da daha da kötüleştirebilir. Bu nedenle, öğretmenler hangi durumlarda nasıl tepki vereceklerini iyi bilmeli, öğrencileri yakından tanımalı ve onların davranışlarını geliştirmeye yönelik stratejiler uygulamalıdır. İyi bir öğretmen, öğrencinin motivasyonunu artırmak, uygun rehberlik sağlamak ve olumlu davranışları teşvik etmek için etkili tepkiler vermeyi hedeflemelidir. Bu, sınıf ortamında olumlu bir öğrenme atmosferi oluşturarak istenmeyen davranışları azaltmaya yardımcı olabilir (Aymaz, 2018: 21).

Görmezden gelme

İstenmeyen öğrenci davranışlarına karşı uygulanan bir strateji, bazen bu davranışları görmezden gelmeyi içerir. Bireyler, dikkat çekmek veya tepki almak amacıyla istenmeyen davranışları sergileyebilirler. Eğer bu davranışlar tekrar edilmeyecek ve anlık bir olay ise, genellikle görmezden gelmek etkili bir yaklaşım olabilir. Bu, söz konusu davranışın söndürülmesine yardımcı olan bir tepkisizlik biçimidir. Eğer bir davranış bir kereye mahsus ve çok fazla rahatsız edici değilse, öğretmenin bu davranışa tepki vermemesi daha etkili olabilir. Tepki verilmesi durumunda, bu davranışın tekrarlanma olasılığı artabilir, çünkü öğrenci bu davranışın dikkat çekme gücünü fark edebilir (Aymaz, 2018: 22).

Bazı durumlar vardır ki, bu davranışları önemsememek, öğrencinin istenmeyen tutumunu istenilen bir duruma dönüştürebilir (Başar, 1999, s.132). Eğer istenmeyen davranışın eğitim ve öğretimine yönelik müdahale etmek etkili değilse, ve bu davranış öğrenci arkadaşlarına zarar vermiyorsa, tekrarlanmıyorsa, bu durumu görmezden gelmek uygun

olabilir. Ancak, bu davranışın karşısında tepki göstermemek, öğrencinin bu davranışı bir ödül olarak algılamasına neden olabilir. Bu nedenle, dikkatlice değerlendirilmeli ve uygun stratejiler kullanılmalıdır. Bu yaklaşım, şiddetin düşük olduğu ve arkadaşlar üzerinde sınırlı etkisi olan durumlar için uygundur. Görmezden gelinmesi gereken davranışlar genellikle öğretmenin nadiren karşılaştığı sorunlardan kaynaklanabilir. Bu durumda, bunu abartarak öğrenciyi zor durumda bırakmak yerine, öğrencinin günlük yaşamdan kaynaklanan istisnai bir durum sonucunda gösterdiği davranışa karşı en etkili çözüm stratejisinin görmezden gelmek olduğu düşünülmelidir. Örneğin, olumsuz hava koşulları nedeniyle öğrencinin derse geç kalma durumunu, öğretmenin bu durumu problem olarak algılamaktan ziyade, anlayışla karşılayarak görmezden gelmesi daha olumlu bir yaklaşım olabilir.

Fiziksel yakınlık

Göz temasının kurulmadığı durumlarda, istenmeyen davranış sergileyen bir öğrenci ile başa çıkmak için uygulanan bir çözüm yolu bulunmaktadır (Erden ve Gürdil, 2009, s.7). Bu durumda, öğretmenin yaklaşımı önemlidir. Öğrencinin istenmeyen davranışlarını fark eden öğretmen, öğrenciye doğru adım atarak fiziksel bir yakınlık oluşturmalı ve davranışın hoşnutsuzluğunu belli etmelidir. Fiziksel yakınlık, dersin akışını bozmadan öğrenciye daha yakından ulaşma fırsatı sunar ve dersin daha dikkatli dinlenmesine katkı sağlar. Öğretmen, istenmeyen davranış sergileyen öğrenciye yaklaşarak, duygusal bir temas kurmalı ve öğrenciye bu davranışın uygun olmadığını anlatmalıdır. Bu sayede, öğrenci davranışını düzeltmeye yönlendirilir (Tertemiz, 2000, s.73).

Sözel olmayan uyarılar kullanmak

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkmak için sözel olmayan uyarılar çoğu zaman etkili bir yöntem olarak görülse de, bu tür iletişimi kullanırken dikkatli olmak son derece önemlidir. Öğrencilere jestler, mimikler ve diğer beden dili sinyalleriyle mesaj iletmek, istenmeyen davranışları durdurma amacı taşır. Ancak, bu tür uyarılar dengeli bir şekilde kullanılmazsa, öğrencilere zarar verebilir ve hatta sınıf genelinde istenmeyen davranışların yayılmasına neden olabilir. Öğrencilerin hatalarını fark etmelerini sağlamak için doğru kullanıldığında, sözel olmayan uyarılar etkili bir araç olabilir (Başar, 1999, s.136). Uyarı, öğrencinin farkına varmasını sağlayarak olumsuz davranışını durdurmayı amaçlar. Eğer öğrenci uyarılmazsa, istenmeyen davranışlar devam edebilir. Sözel olmayan uyarılar ise öğretmenin dersi bölmeden öğrencinin olumsuz davranışını sonlandırma yöntemidir. Bu tür uyarılar, öğrenciye anında geri bildirim sağlar ve ders akışını aksatmadan olumsuz davranışları önler (Akçadağ, 2005, s.300).

Sözel uyarılar kullanmak

Öncelikle, uyarılar sözel olmayan ve sözel olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Başlangıçta, öğrencileri yönlendirmek için sözel olmayan uyarıcılar tercih edilmelidir. Ancak bu tür uyarıcıların etkisiz olduğu durumlarda, sözel uyarıcıların kullanılması gereklidir (Danalıoğlu, 2009, s.40).

Sınıf içinde istenmeyen davranış sergileyen öğrencilere yönelik verilen sözel uyarılar, dikkat dağıtıcı olabileceği için uygun bir şiddette yapılmalıdır. Bu uyarılar sırasında, çocuğun duygularını incitecek veya kişiliğini olumsuz etkileyecek kelimelerden kaçınılmalıdır. Bu şekilde, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını düzelterek bir ortam oluşturulabilir ve sınıf atmosferi olumsuz etkilenmemiş olur. Uyarılar, öğrencinin psikolojisini olumsuz etkilemeyecek şekilde yapılmalı ve farklı anlamlar veya duygular içermemelidir. Bunun yanı sıra, sözel uyarılar yumuşak bir dille ve özenle iletilmelidir (Başar, 1999, s.137).

Öğrenci ile birebir görüşme

Öğrenciyle yapılan görüşmeler, sözel veya sözel olmayan uyarıların yetersiz kaldığı durumlarda kullanılmalıdır. Bu tür görüşmeler, istenmeyen davranışlar sergileyen öğrencinin olumsuz davranışını daha iyi anlamasına ve sınıf arkadaşları arasında gururunu zedeleme potansiyeli olan durumları ortadan kaldırmaya yöneliktir. Öğrencinin sınıfta paylaşmaktan çekindiği özel durumlar olabilir. Bu nedenle, öğrenci bu tür durumları öğretmenle bireysel bir görüşmede daha rahat bir şekilde dile getirebilir. Bu yöntem, öğrencinin kendini özgürce ifade etmesine ve hatalarının farkına varmasına yardımcı olmak açısından en etkili yöntemlerden biridir. Öğrenci, diğer arkadaşlarının gözlemlerinden uzakta olduğu için kendini daha konforlu hissedecek ve bu sayede iletişim daha etkili olacaktır (Karakaş, 2005, s.18).

Sorumluluk verme

Eğitim sürecinde, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar nedeniyle her öğrencinin tüm derslere aynı ilgiyi göstermesi beklenemez. Bu durum, dersin öğrenci tarafından ilginç bulunmamasına ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. Öğretmen, bu tür durumlarla başa çıkabilmek adına öğrenciye sorumluluk vererek onu derse aktif bir şekilde katılım sağlamaya teşvik edebilir. Eğer öğrenci dersi ilginç bulmuyorsa, öğretmen öğrenciye özet çıkarma, rapor yazma, kayıt tutma gibi görevler vererek onun derse katılımını artırabilir. Ayrıca, ders araç gereçlerini hazırlama ve eğitsel kollarında görev verme gibi yöntemlerle öğrencinin ilgisini çekmeye çalışabilir. Bu uygulamalar, istenmeyen davranışları azaltmada etkili olabilir (Kapucuoğlu, 2008, s.35).

Ders anlatım yönteminde değişiklik yapma

Etkili bir öğretmenin önemli niteliklerinden biri, ders anlatım yöntemlerini sınıf yönetiminde etkili bir şekilde kullanabilmesidir. Öğretmenler, öğrencilerin seviyelerine uygun olan yöntemleri seçmelidirler. Özellikle ilkökul öğrencileri, soyut kavramları anlamak konusunda zorluk yaşayabilirler, bu nedenle öğretmenler dersi somutlaştırarak daha anlaşılır kılmalıdır. Somutlaştırma, öğrencilerin etkin bir şekilde derse katılımını artırabilir ve istenmeyen davranışların önüne geçebilir. Öğretmen, sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştığında, dersin akışını değiştirerek veya farklı öğretim stratejileri uygulayarak öğrencilerin dikkatini çekmeyi ve derse odaklanmalarını sağlayabilir. Bunun yanı sıra, ders araç-gereçlerini kullanarak ortamı değiştirmek de etkili bir yöntem olabilir. Bu stratejiler, öğrencilerin ilgisini yeniden kazanmak ve istenmeyen davranışları azaltmak için önemli bir rol oynayabilir (Kapucuoğlu, 2008, ss.34-35).

Okul yönetimi ve ailesiyle ilişki kurma

Eğitim sürecinde okul ve aile, ayrılmaz bir birliktelik oluşturan iki temel unsurdur. Bu iki faktör, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını azaltmak ve nedenlerini anlamak adına işbirliği yapmalıdır. Öğretmenler, sınıfta karşılaştıkları olumsuz davranışlara karşı okul yönetimi ile koordineli bir şekilde hareket ederek önleyici tedbirler alabilirler. Örneğin, bir öğrencinin sürekli olarak geç kalma alışkanlığını önlemek için idare ve öğretmen, birlikte hareket ederek bu davranışın azalmasını sağlayabilirler.

Bazı çocuklar, temizlik alışkanlıklarına duyarsız olabilirler ve bu durum öğretmenin uyarılarına rağmen devam edebilir. Bu noktada, öğretmenin aile ziyaretleri yapması ve ebeveynlerin çevresine dikkat etmelerini teşvik etmesi gerekebilir. Çünkü bu davranışın temelinde, aile içindeki temizlik anlayışının yetersiz olma ihtimali bulunabilir.

Ayrıca, sınıfta şiddet eğiliminde olan bir öğrencinin davranışlarının temelinde aile içindeki şiddetin etkisi olabilir. Bu durumda öğretmen, davranışın kaynağını anlamak ve çözüm bulmak için aile ile görüşmeler yapmalıdır. Eğer öğretmen, sınıf içindeki olumsuz davranışla başa çıkamıyorsa, bu durumu çözmek adına aile ve okul yönetimini bir araya getirmelidir (Aymaz, 2018: 25).

Ceza verme

Sınıf yönetiminde başvurulan son çare ceza olmalıdır. Ceza, olumsuz davranışın sonuçlarıyla karşılaşma olarak tanımlanır ve bireyin hoşlandığı bir şeyin alınması veya sevdiği bir etkinlikten mahrum bırakılması şeklinde uygulanabilir. Ancak, ceza iyi bir şekilde uygulanmadığında öğrencilerin kişiliklerine zarar verebilir. Fiziksel cezaların uygulanması, öğrencinin ilerleyen yıllarda davranışları üzerinde derin izler bırakabilir. Bu nedenle, olumsuz davranışlarla başa çıkmak için eğitimde mümkün olduğunca cezadan kaçınılmalıdır (Kapucuoğlu, 2008, s.37). Çocukların davranışlarını düzeltmek için ceza son çare olarak düşünülmelidir. Nazik cezaların kullanılması, çocuğa zarar vermeden sorunu çözmeye yardımcı olabilir, ancak sert cezalar uygulanması çocuğun ruhsal sağlığını ciddi şekilde etkileyebilir. Cezalar, çocuğun davranışına yönelik olmalı ve genellikle çocuğun keyif aldığı bir şeyden mahrum bırakmak şeklinde olmalıdır.

Okul Öncesi Öğretmelerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Başa Çıkma Yöntemleri

İstenmeyen davranışların etkili bir şekilde kontrol altına alınması, öğretmenlerin geniş bir bilgi, deneyim, sabır ve rasyonel karar verme becerisi gerektiren bir süreçtir. Araştırmalar, öğretmenlerin sıklıkla durumu hızlı bir şekilde kontrol altına almak için aceleci davranışlarını ortaya koymaktadır. Ancak, bu noktada karşılaşılan en temel sorunlardan biri, hangi istenmeyen davranışın hangi stratejiyle ele alınacağına doğru bir şekilde belirlenememesidir.

Eğitim ortamında, öğrencilerin gösterdikleri istenmeyen davranışlar geniş bir yelpazede olabilir ve her durum farklılık gösterebilir. Öğretmenler, bu durumları etkili bir şekilde ele almak için geniş bir strateji yelpazesi geliştirmelidir. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını anlamak, durumları nesnel bir bakış açısıyla değerlendirmek ve ardından uygun bir tepki geliştirmek, öğretmenlerin istenmeyen davranışları etkili bir şekilde kontrol etmelerine yardımcı olabilir.

Öğretmenler, öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını ve davranışsal özelliklerini değerlendirerek, etkili bir müdahale stratejisi belirlemelidir. Sabırlı ve empatik bir yaklaşım benimseyerek, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını anlamaya ve çözmeye odaklanmalıdır. Bu süreçte rasyonel kararlar almak, uzun vadeli başarıyı destekleyebilir ve öğrenci-öğretmen ilişkisini güçlendirebilir (Şenkulak, 2010: 48).

Önleyici disiplin modelleri arasında, görmezden gelme, rehberlik servisine yönlendirme ve sözel uyarı gibi yöntemler önemli bir rol oynar. Bunlar, öğrencilerin davranışlarını düzeltmeye ve sınıf ortamını sürdürülebilir kılmaya yardımcı olur. Aynı şekilde, beden diliyle uyarı ve açıklama yapma gibi stratejiler de öğrencilerin davranışlarını yönlendirme ve olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma sürecinde etkilidir.

Özellikle İngilizce öğretmenleri, rehberlik servisine yönlendirme, sözel uyarı, beden diliyle uyarı ve açıklama gibi iyileştirici disiplin modelleri olarak bilinen stratejileri kullanabilir. Bu yöntemler, öğrencilerin yanlış davranışlarını anlamalarına ve bunları düzeltmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda onları olumlu bir şekilde motive eder.

Sınıf kurallarını hatırlatma, rehberlik servisine yönlendirme, sözel uyarı, beden diliyle uyarı ve açıklama yapma gibi alternatifler, öğretmenlerin öğrencilere tutarlı bir disiplin modeli sunmalarına olanak tanır. Bu stratejiler, sınıf yönetimini güçlendirirken, öğrencilerin davranışlarını kontrol etme ve yönlendirme konusunda etkili bir şekilde kullanılabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın esas hedefi, genel liselerde gerçekleşen istenmeyen öğrenci davranışlarının oluşumunda öğretmenlerin ve okula bağlı faktörlerin, öğrenci ve öğretmen

görüşlerine dayalı olarak ne derece etkili olduğunun tespit edilmesi ve belirli değişkenlere göre karşılaştırılmasıdır.

Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin ve okula bağlı faktörlerin istenmeyen öğrenci davranışlarının oluşumundaki etkisi ne derecededir?

2. Öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında, istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileyen öğretmen ve okula bağlı faktörlerin düzeyi açısından anlamlı farklar var mıdır?

3. Öğrenci bakış açısından değerlendirildiğinde, cinsiyet, sınıf düzeyi ve alan gibi faktörlere göre öğretmen ve okula bağlı nedenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileme düzeyinde anlamlı bir varyasyon gözlenmekte midir?

4. Öğretmenlerin görüşlerine göre, cinsiyet, branş ve öğretmenlik deneyimi gibi faktörlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileme düzeyinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair bir araştırma yapılmış mıdır?

Sınırlama

Çalışmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının kaynaklandığı potansiyel nedenler altı farklı boyutta belirlenmiş olmasına rağmen (bu boyutlar verilerin toplandığı bölümde detaylı olarak açıklanmıştır), yalnızca öğretmen ve okula bağlı nedenlere odaklanılmıştır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Ankara ilindeki genel liselerde öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmenler araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Öğretmen evreninde 5627 öğretmen bulunmaktadır, bunların %91.5'i merkez ilçelerde, %8.5'i ise çevre ilçelerde görev yapmaktadır. Öğrenci evreninde ise 109945 öğrenci bulunmaktadır ve bu öğrencilerin %92.5'i merkez ilçelerdeki okullarda öğrenim görmekte, %7.5'i ise çevre ilçelerdeki okullarda eğitim almaktadır (MEB, 2006). Evrene ulaşmanın zorlukları ve potansiyel maliyetleri göz önüne alınarak, Balcı'nın (2001:108) belirttiği Cochran'ın formülü kullanılarak örneklem oluşturulmuştur.

Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri Anketi" ile toplanmıştır. Anketin oluşturulma süreci, literatür taraması sonucunda öğrencilerin istenmeyen davranışlarına neden olan altı farklı boyutu içermektedir: (1) Aile, (2) Toplum ve çevre, (3) Öğrenci, (4) Öğretmen, (5) Okul ve (6) Öğrenme ve öğretme süreci.

Bu çalışmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının altı farklı boyutta belirlenmiş olmasına rağmen, sadece öğretmen ve okula bağlı faktörlere odaklanılmıştır.

Araştırma kapsamında, öğretmen ve öğrenciler arasındaki istenmeyen davranışların değerlendirilmesi amacıyla likert tipi beşli dereceli bir anket geliştirilmiştir. Anket maddeleri, katılımcıların davranış ve durumları "Hiç etkilemiyor (1), Çok az etkiliyor (2), Orta düzeyde etkiliyor (3), Oldukça etkiliyor (4) ve Çok etkiliyor (5)" şeklinde değerlendirmeleri için yapılandırılmıştır. Ankette yer alan 61 madde, alanyazın taraması ve uzman görüşleriyle şekillendirilmiş, bu sayede kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Anketin güvenilirliği için yapılan ön uygulama (pilot) verileri üzerinden hesaplanan alpha güvenilirlik katsayısı 0,9012 olarak bulunmuştur. Ayrıca, ele alınan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen ve okul bağlamında nedenleri inceleyen alt boyutlardaki alpha

güvenilirlik katsayıları da sırasıyla 0,8908 ve 0,8445 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, anketin güvenilirliğinin yeterli olduğunu göstermektedir.

Araştırma, 2006-2007 öğretim yılında gerçekleştirilen anket uygulamalarıyla ilgili bulgulara dayanmaktadır. Bu sonuçlar, anketteki maddelerin güvenilir bir şekilde değerlendirildiğini ve araştırmanın amacına hizmet ettiğini göstermektedir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma sonuçlarına göre, her bir alt boyut için elde edilen verilerden ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmış ve genel durum betimlenmiştir. Öğrenci ve öğretmen görüşleri, belirli değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. İki grup arasındaki ortalama farklarını değerlendirmek için t-testi kullanılmış, çoklu grup karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizi (F-testi) tercih edilmiştir. Farklılıklar tespit edildiğinde, bu farkın yönünü belirlemek için post hoc testlerinden LSD testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir ve toplamda 381 öğretmen ve 1101 öğrenci anketi değerlendirilmiştir.

Ortalama değerlerin sözel ifadeye dönüştürülmesi için kullanılan ortalama aralığı, 5-1=4 hesaplanarak belirlenmiştir. Bu aralık değeri, dereceleme ölçeğindeki en küçük değerden başlayarak her bir dereceye eklenmiştir. Sözel ifadelerle ifade edilen ortalamalar şu şekildedir: (a) 1.00-1.80 aralığındakiler "Hiç etkilemiyor", (b) 1.81-2.60 aralığındakiler "Çok az etkiliyor", (c) 2.61-3.40 aralığındakiler "Orta düzeyde etkiliyor", (d) 3.41-4.20 aralığındakiler "Oldukça etkiliyor" ve (e) 4.21-5.00 aralığındakiler "Çok etkiliyor" olarak tanımlanmıştır.

Bu elde edilen sonuçlar, alt problemlerin ayrı ayrı ele alınmasıyla sunulmuş ve ilgili alanyazına dayalı olarak tartışılarak yorumlanmıştır. Bu yöntemle, ortalamaların sözel ifadeleri aracılığıyla daha anlamlı ve kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular

Bu alt bölümde, öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayanarak, öğretmen ve okula bağlı faktörlerin öğrencilerin istenmeyen davranış sergileme düzeyine olan etkileri incelenmiştir. Ayrıca, bu görüşlerin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmene ve Okula Bağlı Nedenleri

Araştırmanın birinci alt problemi, öğretmen ve okula bağlı nedenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarının oluşumundaki etkisini, öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu alt problemle ilgili bulgular, aşağıda belirtilen alt başlıklar altında sunulmuştur.

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmene Bağlı Nedenleri

Öğrenci ve öğretmenlerin, öğretmene bağlı nedenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileme düzeyine ilişkin görüşleri Tablo 1'de bulunmaktadır.

Tablo 1: İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Öğretmene Bağlı Nedenleri

Öğretmenlere bağlı nedenler	Öğrenci		Öğretmen	
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
1. Öğretmenlerin sınıfta öğrencilerle olumlu bir iletişim kuramaması	4,14	1,075	3,68	1,036
2. Öğretmenlerin sınıf dışında öğrencilerle dostane ilişkiler kuramaması	3,20	1,385	3,17	1,194
3. Öğretmenlerin sınıfta öğrencileri öğrenmeye motive edici bir ortam oluşturamaması	4,09	1,119	3,58	1,054
4. Öğretmenlerin öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaması	3,47	1,233	3,52	1,091
5. Öğretmenlerin sınıf, atölye, laboratuvar kurallarını, prosedürlerini ve yaptırımlarını öğrencilerle birlikte belirlememiş olması	3,94	1,174	3,49	1,219
6. Öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırıcı uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaması	3,04	1,378	3,11	1,181
7. Öğretmenlerin öğrenciler (başarılı, uslu, sevdiği, v.b.) arasında ayırım yapması	4,24	1,141	3,33	1,196
8. Öğretmenlerin öğrenci başarısını tarafsız (objektif) bir biçimde değerlendirememesi	3,86	1,200	3,32	1,231
9. Öğretmenlerin sınıfı yönetirken otoriter davranışlar sergilemeleri	3,41	1,258	3,16	1,137
10. Öğretmenlerin sınıfı yönetirken ilgisiz, kayıtsız, kuralsız davranışlar sergilemeleri	3,94	1,201	3,78	1,097
11. Öğretmenlerin gereksiz ve anlamsız ödev vermesi	3,57	1,381	3,02	1,246
12. Öğretmenin sınıfta öğretim konusunda heyecanlı, istekli ve canlı olmaması	3,98	1,168	3,65	1,114
13. Öğretmenlerin kişilik özelliklerinin (güvenilirlik, dürüstlük, hoş-görü, sabır, tutarlılık, v.b.) öğretmenlik mesleğine uygun olmaması	3,80	1,236	3,81	1,097
39. Öğretmenlerin kendi konu alanlarında yetersiz olmaları	4,09	1,188	3,88	1,190
14. Öğretmenlerin kendilerinin sınıf kurallarına uymamaları	3,69	1,246	3,66	1,148
15. Öğretmenlerin sınıf kurallarını kararlı, sürekli ve tutarlı biçimde uygulamamaları	3,59	1,215	3,81	1,059
16. Öğretmenlerin ders süresini etkili kullanmaması (derse geç	3,59	1,347	3,64	1,157

Tablodan anlaşıldığı üzere, öğrencilerin ve öğretmenlerin, öğretmene bağlı nedenlerin istenmeyen davranışların oluşmasını etkileme düzeyine ilişkin görüşleri incelendiğinde, genel ortalamaları sırasıyla $X = 3,74$ ve $X = 3,53$ olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, oldukça etkili aralığına ($X = 3,41-4,20$) denk gelmektedir. Tablo, öğretmenlerin ve öğrencilerin, 17 farklı davranıştan 11'ini oldukça etkili aralığının alt sınırı olan ortalama 3,41 ve üzerinde istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileyici olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Bu bulgular, öğretmenlerin ve öğrencilerin istenmeyen davranışları etkilemede öğretmenin rolünün önemini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, öğretmenlerin ve öğrencilerin, öğretmenin tutumu ve davranışlarının sınıf atmosferini belirlemede önemli bir faktör olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin, "Öğretmenlerin sınıf dışında öğrencilerle dostane ilişkiler kuramaması" ($X = 3,20$) ve "Öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırıcı uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaması" ($X = 3,04$) dışındaki tüm davranışları, oldukça etkili aralığının alt sınırı olan 3,41 ve üzerinde değerlendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin, "Öğretmenlerin öğrenciler (başarılı, uslu, sevdiği, vb.) arasında ayırım yapması" davranışının ortalama 4,24 ile öğrencilerin istenmeyen davranışları üzerinde en fazla etkili olduğu görüşüne sahip oldukları belirlenmiştir.

Bir grup öğretmen, belirli davranışların öğrencilerin istenmeyen davranışlarını etkilediğine inanmaktadır. Bu davranışlar arasında öğretmenlerin sınıf dışında öğrencilerle dostane ilişkiler kuramaması, uygun öğretim yöntemlerini kullanmamaları ve öğrenci başarısını tarafsız bir şekilde değerlendirememeleri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapması, otoriter davranışlar sergilemeleri ve gereksiz ödevler vermesi gibi davranışlar da öğrencilerin istenmeyen davranışlarını etkileyebilir.

Diğer yandan, grup diğer 11 davranışın öğrenciler üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Bu davranışlar, öğretmenlerin sınıf yönetiminde otoriter davranışlar sergilememesi, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak yöntemleri kullanmaları ve gereksiz ödevler vermemelerini içermektedir. Ayrıca, öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım

yapmaması ve öğrenci başarısını tarafsız bir şekilde değerlendirmesi de bu davranışların arasındadır. Bu nedenle, grup, bu davranışların öğrencilerin istenmeyen davranışları üzerinde daha etkili olduğunu düşünmektedir.

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Okula Bağlı Nedenleri

Tablo 2, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının okula bağlı nedenlerine yönelik ortalama ve standart sapmaları içermektedir. Toplam sonuçlardan anlaşıldığı üzere, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının okula bağlı nedenlerine ilişkin ortalama değerleri sırasıyla 3,67 ve 3,65 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar, her iki grup arasında oldukça etkili bir etki seviyesine işaret etmektedir.

Öğrenciler, "Okul yönetiminin okul-aile ilişkilerini düzenleme ve sürdürmede yetersiz olması" konusunu 3,21 ortalama ile istenmeyen öğrenci davranışlarını orta düzeyde etkileyici olarak değerlendirmiştir. Ancak, diğer tüm maddeler için 3,44 ve üzerindeki ortalamalar, öğrencilerin istenmeyen öğrenci davranışlarını oldukça etkileyici durumlar olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Öğrenciler, özellikle okul yönetimi ve yapısıyla ilgili durumları daha yüksek bir etki düzeyiyle (3,85 ve üzeri ortalama ile) istenmeyen davranışlara neden olan faktörler olarak belirtmişlerdir. Bu faktörler arasında "Okul içinde öğrencileri dinleyen ve sorunlarını paylaşan yetişkin kişilerin olmaması", "Okulun disiplin anlayışının ceza yönelimli ve baskıya dayalı olması", "Okul yönetiminin, öğrencilerin olumlu değişim isteklerini dikkate almaması, bunlara karşı çıkması", ve "Okul yönetiminin sorunlara uygun ve doyurucu çözümler getirememesi" gibi durumlar ön plana çıkmaktadır. Bu bulgular, okul yönetimi ve yapısının istenmeyen davranışları oldukça etkileyebilecek önemli etkenler olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Okula Bağlı Nedenleri

Okula bağlı nedenler	Öğrenci		Öğretmen	
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
1. Okulların çok kalabalık olması	3,63	1,293	3,83	1,015
2. Okul içinde öğrencileri dinleyen ve sorunlarını paylaşan yetişkin kişilerin olmaması	3,90	1,238	3,86	1,036
3. Okul yönetiminin, okulun disiplin kuralları, ceza ve yaptırımları konusunda okuldaki kişileri yeterince bilgilendirmemesi	3,58	1,230	3,60	1,065
4. Okulun disiplin anlayışının ceza yönelimli ve baskıya dayalı olması	3,89	1,271	3,29	1,131
5. Okulun disiplin uygulamalarının tutarsız olması	3,74	1,268	3,83	1,041
6. Okuldaki rehberlik hizmetlerinin etkili biçimde sunulmaması	3,61	1,275	3,74	1,067
7. Okuldaki eğitici olmayan personelin (idari memur, müstahdem, servis şoförleri, kantin görevlisi,v.b.) davranışlarının öğrencilere kötü örnek olması	3,56	1,356	3,21	1,258
8. Okulun sahip olduğu olanakların (spor salonu ve malzemeleri, laboratuvar, kafeterya, tuvalet, bahçe, yemekhane, su, v.b.) yetersiz olması	3,75	1,277	3,75	1,044
9. Okuldaki eğitsel, sosyal, kültürel etkinliklerin çeşitli ve doyurucu olmaması	3,50	1,264	3,77	1,013
10. Okul yönetiminin okul-aile ilişkilerini düzenleme ve sürdürmede yetersiz olması	3,28	1,295	3,60	1,089
11. Okul yönetiminin, öğrencilerin olumlu değişim isteklerini dikkate almaması, bunlara karşı çıkması	3,92	1,133	3,52	1,059
12. Okul yönetiminin sorunlara uygun ve doyurucu çözümler getirememesi	3,85	1,150	3,77	1,020
13. Okul yönetiminin yönetsel uygulamaları ile öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarının çelişmesi	3,44	1,202	3,73	1,090
Genel	3,67	,739	3,65	,727

Tablo 2'ye göre, öğretmenlerin değerlendirmesine göre, "Okuldaki eğitici olmayan personelin davranışlarının öğrencilere kötü örnek olması" ($X = 3,21$) ve "Okulun disiplin anlayışının ceza yönelimli ve baskıya dayalı olması" ($X = 3,29$) maddeleri, öğrenci davranışları üzerinde orta düzeyde etkileyici olarak belirlenmiştir. Bu faktörlerin yanı sıra, diğer maddeler 3,52 ve daha yüksek ortalamalarla değerlendirilerek, bu unsurların istenmeyen öğrenci davranışlarını etkileyici bir şekilde artırdığı ortaya çıkmıştır.

Öğretmenler, özellikle okuldaki eğitici olmayan personelin davranışları ve okul disiplin anlayışının doğrudan etkisi altında kalarak, istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında bu faktörlere dikkat etmektedirler. Bu bulgular, eğitim ortamlarında disiplin ve öğrenci davranışlarını yönlendirmede kullanılan stratejilerin önemini vurgulamaktadır.

SONUÇ

Eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi için sarf edilen çabaların başarıya ulaşması, okulun amaçlarına uygun bir düzen ve işleyişin sağlanması, okul politikalarının oluşturulma ve uygulanma biçimleri ile yakından ilişkilidir. Okul yönetimi ve çalışanların öğrencilerle ilişkilerinin niteliği, okulun sunduğu olanaklar ve politikaların etkisiyle şekillenmektedir. Sınıfın davranış düzeni ve içerideki etkinlikler, okulun özelliklerine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Okulun yönetimi ve yapısı, sınıf yönetimini etkileyen faktörlerden biridir. Bu çerçevede, okul yönetimi ve yapısının öğrenci davranışlarını etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur. Araştırmamız, bu etkileşimin varlığını ve mevcut durumun istenmeyen öğrenci davranışlarını etkilediğini göstermektedir. İstenmeyen davranışlarda artışın nedeni, okul yönetimi ve sunulan olanaklarla doğrudan ilişkilidir. Okul yönetimiyle ilgili olarak öne çıkan faktörler arasında, disiplin uygulamalarının tutarsızlığı, disiplin anlayışının ceza odaklı ve baskıya dayalı olması, öğrencilerin olumlu değişim isteklerinin göz ardı edilmesi ve hatta bu isteklere karşı çıkılması, ayrıca okul yönetiminin yönetsel uygulamalarının öğretmenlerin sınıf yönetimi pratiğiyle çelişmesi gibi unsurlar yer almaktadır.

Bu durumlar, okul yönetiminin öğrenci davranışları ve sınıf ortamının düzenlenmesi konularında tutarsız ve karışık bir yaklaşım sergilemesine işaret etmektedir. Özellikle disiplin politikalarının öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilemesi, öğrenci taleplerine duyarsız bir yaklaşım benimsemesi, ve öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejileri ile okul yönetimi arasındaki uyumsuzluklar, eğitim ortamında istenmeyen durumların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu etkenler, okul yönetiminin öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsemesinin ve öğretmenlerle etkili bir işbirliği kurmasının önemini vurgulamaktadır.

Okulların olanaklarıyla ilgili olarak, spor salonu ve ekipmanları, laboratuvarlar, kafeteryalar, tuvaletler, bahçeler, yemekhaneler ve su gibi imkanların sınırlı olması ve okulların genellikle aşırı kalabalık olmaları öne çıkmaktadır. Bu durumlar, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına hem ortam hazırlar hem de bu davranışların gerekçelerini oluşturabilir. Bu faktörler, öğrencilerin eğitim ortamında eksiklik hissetmelerine ve olumsuz davranışlara yönelmelerine neden olabilir.

Okul rehberlik servisinin varlığı ve etkin işleyişi, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmada kritik bir rol oynamaktadır. Çalışmalar, bu hizmetlerin sınırlı veya yetersiz olduğu okullarda özellikle sınıf içinde istenmeyen davranışların daha sık görüldüğünü ortaya koymaktadır (Weishew ve Peng 1993: 179-215). Araştırma kapsamında, öğretmenler ve öğrenciler, okul rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulmamasının istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında önemli bir faktör olduğu konusunda hemfikirdir. Rehberlik hizmetleri, sadece istenmeyen davranışlarla başa çıkmayı hedeflemekle kalmaz, aynı zamanda bu davranışların önlenmesine yönelik nitelik taşımalıdır.

Cinsiyetle ilişkilendirilmiş istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde, cinsiyete bağlı olarak belirgin bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, okula bağlı nedenlere ilişkin öğretmen görüşlerinde cinsiyet temelli önemli bir ayrım gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmalar, genelde kadın öğretmenlerin daha fazla görev odaklı olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, cinsiyet farklılıklarına rağmen, öğretmenlere bağlı nedenlere yönelik benzer bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar, öğretmenle ilgili olumsuzlukların genel bir durumu yansıttığını ve her iki cinsiyet için geçerli olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik görüşlerine odaklanıldığında, farklı branşlardaki öğretmenler arasında öğretmen ve okula bağlı nedenlere yönelik anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin değerlendirme

şeklinin branşlarından etkilenmediği ve Tablo 1'de belirtilen olumsuzlukların tüm branşlardaki öğretmenler için ortak özellikler taşıdığı önemle vurgulanmıştır. Bu bulgular, öğretmenlerin branşlarına göre farklı algılar sergilemediğini ve belirlenen olumsuzlukların genel olarak tüm branşlardaki öğretmenler için geçerli olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlik deneyimi üzerinde yapılan incelemede, genel olarak kıdem düzeyinin yükselmesiyle birlikte, öğretmenlere bağlı nedenlerin istenmeyen davranışlar üzerindeki etkisinin arttığı bir eğilim gözlemlenmiştir. Yedi yıl ve altında deneyime sahip olan öğretmenler, istenmeyen davranışları daha düşük bir seviyede etkileyen okula bağlı nedenleri değerlendirmişlerdir. Bu durum, öğretmenlik deneyiminin artmasıyla birlikte öğretmenlerin öğrenci davranışlarına yönelik daha fazla etkileşimde bulduklarına ve bu etkileşimin önemli olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, bu grup içinde yer alan öğretmenlerin, diğer öğretmenlere kıyasla daha yeni mezun olmalarıyla ilişkilendirilebilir ve bu durum, algılarını farklılaştırmış olabilir.

Bu araştırmanın ana sonucu, öğrencilerin istenmeyen davranışlarını önemli ölçüde etkileyen öğretmene bağlı eksikliklerin ve okula bağlı eksikliklerin olduğudur. Öğretmene bağlı eksiklikler, özellikle iki alanda ortaya çıkmaktadır: (1) Sınıf yönetimi becerileri, eğitimsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi için temel bir sınıf düzeninin oluşturulması ve sürdürülmesinde kritik öneme sahiptir; ve (2) öğretim sürecinin düzenlenmesi ile ilgili yeterlilikler. Öte yandan, okula bağlı eksiklikler genellikle okulun yönetimi, yapısı ve imkanlarıyla ilişkilidir.

Bu bulgular ışığında, öğretmene bağlı nedenlerin etkisini azaltmak amacıyla, öğretmenlerin sınıf yönetimi ve öğretim yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitim etkinliklerine ve uygulamalara süreklilik kazandırılması önerilebilir. Aynı şekilde, okula bağlı nedenlerin etkisini azaltmak amacıyla, okul yöneticilerinin yetkinliklerini geliştirmeye yönelik etkinliklere daha fazla vurgu yapılmalıdır. Okul liderlerinin becerilerinin artırılması, istenmeyen öğrenci davranışlarına etkin müdahalede bulunmalarını sağlayabilir. Ayrıca, okul düzeni ve politikalarının oluşturulmasında, öğrenci ihtiyaçlarına daha fazla odaklanacak şekilde düzenlemeler yapılması da önerilebilir. Bu sayede, okul ortamının daha etkili ve öğrenci dostu bir atmosfer oluşturmasına katkı sağlanabilir.

Kaynakça

- Akçadağ, T. (2005). *Sorun Davranışların Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aymaz, U. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başa Çıkma Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Balay, Refik. 2015. *2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başar, H. (1999). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bulut, M. (2008). *İlköğretim Okullarında İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Okul Öncesi Öğretmenlerinin Performansına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Çelik, İ. (2018). *İlkokulda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Danalıoğlu, G. (2009). *Sınıf Ve Branş Öğretmenlerinin İlköğretim 5.Sınıflarda Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar Ve Bu Davranışlarla Baş Etme Stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Durmaz, E.S. (2023). *İlkokul Birinci Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İyileştirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Erden, G. Gürdil, G. (2009). Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk Ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri Ve Psiko-Sosyal Yardım Önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erden, M. (2014). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Kapucuoğlu Tolunay, A. (2008). *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Başetme Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karakaş, B. N. (2005). *İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen Davranışlar Ve Öğretmenlerin Bunlarla Başa Çıkma Yöntemleri*. Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Küçükahmet, Leyla. 2005. *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sarıtaş, Mustafa. (2005). *Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme*. *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. ed. Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım: 43-82.
- Şenkulak, S. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışların Yarattığı Sorunları Çözme Becerileri (Kayseri İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tertemiz, N. (2000). *Sınıf Yönetimi-Disiplin*. L. Küçükahmet, (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss. 67-89). Ankara: Nobel Yayıncılık.